

אילו של יצחק

ל' כסלו	כניסת	יציאת
ה'תשפ"ג	שבת	שבת
ירושלים	16:00	17:20
ת"א	16:21	17:21
חיפה	16:09	17:19
באר שבע	16:23	17:23

פרשת "מקץ"

בפרשה הקודמת קראנו על שנאת האחים את יוסף שנבעה מרגש העליונות שפיתח יוסף כלפיהם, שהתבטא בחלומות שחלם. אך אם נעמיק יותר נבחין כי בחלומותיו **"והנה תסגינה אלמתיכם, ותשתחווין לאלמתי"** (ל"ז, ו'), **"והנה השמש והיורה ואחד עשר כוכבים, משתחווים לי"** (שם, ט'), יש ביטוי לברכה שזכה אביו יעקב מיצחק על פני עשו **"הוה גביר לאחיד, וישתחוו לך בני אמך"** (כ"ז, כ"ט)

האחים שמכירים את ההיסטוריה המשפחתית, כנראה סברו כי הוא הבן הנבחר. כשם שיצחק הוא בנו הנבחר של אברהם, וכשם שיעקב הוא בנו הנבחר היחיד של יצחק! ואם נוסף לכך את אהבתו של יעקב ליוסף ואת היחס המיוחד שנבע ממנה, את כתונת הפסים של יוסף, שהיא סימן למלוכה, את העובדה שיוסף הוא בנה בכורה של רחל, אשתו האהובה של יעקב, ואת שתיקתו של יעקב לנוכח חלומותיו של יוסף, לא מן הנמנע להגיע למסקנה שיעקב מתכוון למנות את יוסף ליורשו היחיד.

בעיני אחיו, היה יוסף "מלשין" **"ויבא יוסף את-דבתם רעה, אל-אביהם"** (ל"ז, ב'). הם חשבו כי יעקב טעה בבחור את יוסף, וכשם שרבקה השתמשה בתכסיסים על מנת להבטיח את בחירת הבן "הנכון", כך ישתמשו ידוע בתכסיסים ובתחבולות על מנת שהבן המתאים ייבחר. והסוף ידוע ותואר בפרשה הקודמת.

בפרשתנו, מסופר על עלייתו של יוסף למלוכה במצרים. **"ויהי, מקץ שנתים ימים; ופרעה חלם, והנה עמד על-היאר"** (מ"א, א')

וכתב רש"י בסוף פרושו לפרשה הקודמת: "מפני שתלה בו יוסף (בשר המשקים) בטחונו לזכרו, הזקק להיות אסור עוד שתי שנים, שנאמר (תהילים מ', ה') **"אשְׁרֵי הַגֵּבֶר--אֲשֶׁר-שָׁם ה', מְבֹטָחוֹ; וְלֹא-פָנָה אֶל-רְקֵבִים,"** - ולא בטח על מצרים הקרויים (ישעיה ל ז) רהב.

כתב **"אור החיים 'הק'**, שבמשך כל השנתיים היה חולם פרעה את אלו החלומות בכל לילה, אלא שהיה שוכחם, ורק **"מִקְצֵ שְׁנָתַיִם"** לחלומותיו זכר את דבר החלום וקרא ליוסף שיפתור את חלומו.

ואם כן עולה השאלה: אם שכח את החלום לשם מה חלם אותו? ומבאר הרה"ק מקארץ ז"ע עפ"י מעשה שהיה, שפעם נסע מרן **הבעש"ט הק'** ז"ע עם תלמידו רבי מנדל הימגיד מבאר, וצמא ר' מנדל למים, אמר לו הבעש"ט - אם יהיה לך 'בטחון' אמיתי בהשייית יזמן לך ה' מים, ואכן התחזק ר' מנדל בבטחון בה', ונדמן לפניו ערל אחד, ושאלם האם ראיתם כאן ביער 'סוסים', שכן זה כג' ימים אשר אני תר ומחפש אחר סוסי שנאבדו ממני כאן ביער, ושאלוהו האם יש לו מים, מיד נתן להם הערל מים לשתות... לאחר ששתה רבי מנדל שאל את רבו הבעש"ט - הנה נוכחתי לראות שלא נסע ערל זה הנה אלא בעבורי, אם כן על מה עשה ה' שיסובב כאן זה ג' ימים? ענה לו הבעש"ט:

הקב"ה הכין לך מבעוד מועד את הישועה, שאם תבטח בו מיד תיוושע, שכה גדול כח הביטחון, שהשייית מזמין למלא משאלות האדם קודם שיהיה לו הביטחון כדי שמיד בבטחו בו תבוא הישועה לידו.

כיו"ב היה אצל יוסף, שתחילה בטח בשר המשקים ונענש על כך, אמנם הבורא הזמין מיד את ישועתו, ולכן חלם פרעה שנתיים ימים את 'חלומי' מידי לילה בלילה, כדי שבשעה שיתחזק יוסף בביטחון - מיד תהיה ישועתו נכונה לבוא אליו, לגאלו מבית האסורים, ולמנותו משנה למלך מצרים. וכתב בעל ה"ראשית חכמה": בתהילים (לב), נאמר:

"וְהַבֹּטֵחַ בְּה'--יִסְדָּךְ, וְיִסְבְּבֶנּוּ." הביטחון בה' מסיר את כל הקטרונים והדינים. מכוח הביטחון בה', החסד מקיף ומסובב את האדם ושומר עליו מכל בעל-דון, ומצילו מכל נגעי העולם.

"וישלח פרעה ויקרא את-יוסף, ויריצהו מן-הבור;" (מ"א, י"ד) מכאן למדנו חז"ל יסוד עצום: כשבשלים התנאים ומגיע הזמן המיועד, אין הקדוש ברוך הוא מתמהמה אפילו לרגע אחד, לכן כתוב 'ויריצהו מן הבור'. וכתב רבי עובדיה ספורנו זצ"ל: ולמעשה כך היא כל דרך תשועת ה' שנעשית ברגע, כמו שנאמר 'ישועת השם כהרף עין' ועוד: "כי קרובה ישועתי לבוא".

ויש לדעת; הדרך אל הגאולה אינה ישרה וחלקה, אלא היא עוברת ירידות ועליות, נפילות וזינוקים קדימה. ומסביר ה"תניא" (בהקדמה לישער הייחוד והאמונה!), כי הירידה היא שלב טבעי במעבר מדרגה אחת לדרגה גבוהה יותר. האדם אינו צריך ליפול ברוחו נוכח הירידה שחלה אצלו, אלא להפך, עליו להתעודד ולהתחזק בביטחון בשם יתברך לקראת העלייה העצומה הצפויה לו לאחר הירידה.

"ויען יוסף את-פרעה לאמר, בלעדי; אלקים, יענה את-שְׁלוֹם פְּרָעָה." (מ"א, ט"ז).

וכתב רש"י: "בלעדי" - אין החכמה משלי אלא האלקים יענה, יתן עניה בפי לשלום פרעה.

ואמרו חז"ל שבביל שתלה הגדולה בבעליה בלשון "בלעדי", בו בלשון עלה לגדולה - **"ובלעדיך, לא-גרים איש את-ידו ואת-רגלו--בכל-אֶרֶץ מִצְרַיִם"** (שם, מ"ד)

ואכן יוסף הצדיק, במדרגתו הנשגבה בענוה וביטול עצמי, לא נטל לעצמו שמץ מכל התהילה והכבוד שהרעיפו עליו במצרים. שכן הוא ידע שכל מעלותיו וכל הצלחתו הם מחסדי ה' עליו, ולכן תמיד "שם שמים" היה שגור על פיו. כך נהג בשותו בבית פוטיפר, כך חי בבית הסוהר כאשר פתר את חלומות השרים ואמר "הלוא לאלקים פְּתַרְנִים", וכך נהג גם עתה כאשר העלו אותו "מבירא עמיקתא" ל"אגרא רמא" הכריז **"בלעדי!"** - "אין החכמה משלי כי אם של אלקים!"

דווקא הנהגה זו, היא שזיכתה אותו לאמירתו של פרעה: **"אֲחֵרֵי הַדְּוִיעַ אֱלֹקִים אוֹתָךְ אֶת-כָּל-זֹאת, אִין-נְבוֹן וְחָכֵם, כְּמוֹךְ. אֲתָה תְהִיָה עַל-בֵּיתִי, וְעַל-פִּיךָ יִשָּׁק כָּל-עַמִּי;"** וגו' שכן "כל הבורח מן הגדולה, גדולה מחזרת אחריו" (ערובין יג.).

החיד"א זצ"ל (בספרו דבש לפי) מונה את המעלות הטובות שישנן למי שיש בו מדת הענוה: **האחת**, שדומה כאילו מקריב כל הקרבנות, כמו שנאמר "זבחי אלוקים רוח נשברה". **והשניה** שנמחלן לו כל עוונותיו. **והשלישית**, שנעשה צינור שדרכו עובר כל השפע לעולם, וזוכה שהשייית מפרנסו בשפע ואינו בא לידי עניות. **והרביעית**, שהשכינה שרויה עליו וכולן מתיראין מפניו. כמו שנאמר "וראו כל עמי... ויראו ממך" **והחמישית**, שזוכה לבנים ולאֶרֶץ ישראל. **והשישית**, תפלתו אינה נמאסת וזוכה לגן עדן.

"ועתה ירא פרעה, איש נבון וחכם; וישייתהו, על-אֶרֶץ מִצְרַיִם... וְחַמְשֵׁ אֶת-אֶרֶץ מִצְרַיִם, בְּשֵׁבַע שְׁנֵי הַשָּׁבָע." (מא, לג-לד)

הקשה הג"ר אליהו לופיאן זצ"ל: לשם מה דרושות תבונה וחכמה לתפקיד זה? הרי לצורך אגירת המזון ואחסונו צריך איש ארגון מסודר וחרוץ! ומבאר, שבעת שובע - ישנו זלזול בהערכה כלפי האוכל, וכאשר באים לאגור מזון שבע שנות שבע עבור תקופה מאוחרת יותר של שבע שנות רעב, צרכים לפתח תחושה של שנות רעב בזמן של השפע.

לפיתוח תחושה כזו אין מספיק אדם בעל כושר ארגון. לזה יש צורך באיש **נבון וחכם** המסוגל להתייחס אל העתיד כאילו הוא כבר נמצא!

והוסיף: אף אנו בעולם הזה נמצאים - מבחינת האפשרות לקיים מצוות - בשנות שובע גדול. במשך שבעים ואם בגבורות שמונים שנה, יש לנו הזדמנויות אין ספור לקבוץ ולאגור מצוות וזכויות לקראת העולם הבא.

האמת היא, שכל יהודי בפנימיותו דבק בבוראו. אלא שאש התאוה בוערת בקרבו והוא מתחבר לעולם הגשמי. אש זו כל כך עזה עד שהיא לא נותנת לו לאדם להודות ולהכיר במציאותו של הבורא יתברך, והוא חושק לחיות בפריקת עול מתמדת. אבל כשמגיעים הייסורים והוא רואה את המוות מול העיניים, אז שליטת התאוות נפסקת, אין להם יותר משמעות בחייו. ברגע זה מתפרצת לה הנקודה היהודית הפנימית החוצה... ממעמקים קראתיך השם!...

היוצא מן הדברים, שכל אדם צריך לסגל לעצמו את מעלת "איש נבון וְחָכֵם" ולמדוד בכל עת את ערכי המעשים על פי היחס אליהם בעוה"ב. לא לזלזל חלילה בשום מצווה ולא לדחות שום הזדמנות של עשיית מצווה. ואם יזכור תמיד את הרעב למצוות בעולם הבא, יעזור לו הדברים להזדרז בקיום מצוות בעולם הזה.

"ויקרא פרעה שם-יוסף, צִפְנַת פְּעִנַח," (מ"א, מ"ה)

וברש"י "צפנת פענח" - מפרש הצפונות.

שואל בעל ה'**חידושי הרי"ם**' זע"א: הרי לפי זה היה צריך לקרא ליוסף "פענח צפונות", ועונה, שיוסף הצדיק זכה למידה נפלאה של גילוי הסתרות מפני שהיה מצניע עצמו מאד, ומסתיר את צדקותו מפני הבריות. משום כך נקרא "צפנת פענח" קודם "צפנת" משום שהיה מצפין את עצמו, ואח"כ "פענח" זכה לפענח תעלומות.

קושיה עצומה הקשה הרמב"ן, ומאז היא מהדהדת בכל מקום שבו לומדים בספר בראשית: "כי יש לתמוה, אחר שעמד יוסף במצרים ימים רבים, והיה פקיד ונגיד בבית שר גדול במצרים, איך לא שלח כתב אחד לאביו להודיעו ולנחמו, כי מצרים קרוב לחברון כששה ימים, ואילו (גם אם) היה מהלך שנה, היה ראוי להודיעו לכבוד אביו" (רמב"ן, מ"ב ט)

ואכן, ויש לשאול ולתמוה: בהתחשב ביחסים הקרובים שהיו בין יוסף ואביו, ניתן היה לצפות שיוסף יעשה כל מאמץ אפשרי ליצור קשר עם אביו. אולם הוא לא עשה זאת. יוסף לא ניסה ליצור קשר עם אביו לאחר שנתמנה לנגיד בבית פוטיפר ואפילו לא לאחר שנתמנה למשנה למלך מצרים, כשלא עמדה בפניו כל בעיה טכנית לעשות זאת! הייתכן כי יוסף אדיש לסבלו של אביו, שהתייחס אליו כאל בנו האהוב ואשר מתאבל על מותו?

נקודת המצא לפתרון הקושיה היא שיוסף לא ידע על שחיטת שעיר העיזים, הכתמת כותנתו בדם השעיר, וברמאות האחים את אביהם כי נטרף. מחשבה מעין זו אף לא עלתה בדעתו.

עם הגיעו למצרים, קיווה יוסף שאביו ישמע על דבר מכירתו ויצווה להתחקות אחר עקבותיו ולהצילו. אולם זמן רב חלף - ואיש לא הופיע. תהה יוסף: "איה אבא? ארץ מצרים קרובה לארץ כנען, אבי איש נכבד ומפורסם. שירתה הישמעאלים - המדנים - המדיינים שבאמצעותם נמכרתי והורדתי למצריים, יש בה ככל הנראה גם קרובי משפחה לא רחוקים! הן ישמעאל, מדין ומדיין, בניו של אברהם הם (כ"ה, א-ו), האם לא נמצא אחד מהם או מבני משפחתם שישלח שליח ליעקב ויספר לו על החטיפה והמכירה? וגם לאבא יש די שליחים ועבדים כדי לשלוח ולחפש אותו. מדוע אינו עושה כך?"

משנה לשנה, תמיהתו של יוסף מצטרפת לחרדה נוראה ההולכת וגוברת. במוחו של יוסף נשמעים שני קולות: לקול הראשון ששואל איפה אבא? מצטרף קול אכזר שני ששואל: מדוע שלחני אבא אל האחים? מדוע הפשיטוני מיד בהגיעי? מדוע השליכוני אל הבור? וכי לא ידע אבא כמה מסוכנים הם שמעון ולוי! הקולות מתמזגים ונפרדים, מעוררים גלי פחד וייאוש, זעם ושנאה חליפת.

עם חלוף השנים, הייאוש הנורא מפנה מקום להשלמה שקטה עם מר גורלו. אין מנוס עוד מהמסקנה החדה כעתר: האחים שכנעו את אבא! לפני המכירה? אחרי המכירה? אין לדעת! או יוסף - או כולנו! כמו ששילח אברהם את ישמעאל בנו, כמו שפרש לו עשו. אין ספק - אבא השלים עם שילוחו של יוסף, המתנאה, המביא דיבה, המעורר שנאה, החולם לשלוט במשפחתו. והקול הראשון זועק בלבו: הייתכן שישלח אבא עם גירוש בנו האהוב, בכור לאמו? והקול השני משיב: זכור איך העמים אברהם את ישמעאל בנו בכורו עם חמת מים לנוע אל המדבר! איך הושלך תחת אחד השחים! איך ניצחה שרה! ועוד: איך נכנע יצחק? איך הפסיד עשו בנו האהוב? איך ניצחה רבקה? היש הגנה באהבת האב? הרי אמך רחל כבר מתה! האם דחה אותך אבא? האם נכנע?

שלוש-עשרה שנים של ייסורי נפש כאלה קיבעו השלמה שקטה, וכאשר ימלוך יוסף על מרכבת המשנה לפרעה, כבר יהיה ברור לו, שעליו לבנות את חייו מחוץ לבית אביו - כך גזר עליו ה'.

אם כך, יעקב חי בטעות של כותונת, כי יוסף מת ונטרף, ויוסף חי בטעות של אבא, שוויתר, שנכנע, שהפסיד במאבק על בנו האהוב.

"וַיֵּרָא יַעֲקֹב, כִּי יֵשׁ-שֶׁבֶר בְּמִצְרַיִם; וַיֹּאמֶר יַעֲקֹב לְבָנָיו, לָמָּה תִתְרָאוּ. (מ"ב, א.)"

כשהרעב פגע גם בארץ כנען ויעקב שלח את עשרת בניו למצריים להביא מזון, האחים באים אל יוסף, ובמקום לחבקם ולנשקם ולהודיע ליעקב שהוא חי - יוסף מתנכר אליהם!

"וַיֹּסֵף, הוּא הַשְּׁלִיט עַל-הָאָרֶץ--הוּא הַמְּשָׁבִיר, לְכָל-עַם הָאָרֶץ; וַיָּבֵאוּ אֵחָי יוֹסֵף, וַיִּשְׁתַּחוּ-לוֹ אַפְּסֵי אָרְצָה. וַיֹּאֲר יוֹסֵף אֶת-אֶחָיו, וַיִּכְרַם; וַיִּתְנַבֵּר אֲלֵיהֶם וַיְדַבֵּר אֲתָם קִשּׁוֹת... וַיִּכְרַם יוֹסֵף, אֶת-אֶחָיו; וְהֵם, לֹא הִכְרְהוּ. וַיִּזְכֹּר יוֹסֵף--אֶת הַחֲלֹמוֹת, אֲשֶׁר חָלַם לָהֶם; ... (מ"ב, ו-ט)"

שואל האברבנאל: "למה התנכר יוסף לאחיו ודיבר אתם קשות, והלא היה זה לו עוון פלילי בהיותו נוקם ונטר כנחש ...". אחת התשובות להתנהגות זו של יוסף היא רצונו שהחלומות יתקיימו (הרמב"ן), וכתב הנצי"ב בפירושו 'העמק דבר':

"והודיע הכתוב שלא מחמת נקימה ח"ו התהלך עמו בעיקשות כזה, אלא משום שזכר החלומות שהוא כעין נבואה, שהרי החלום הראשון כבר נתקיים, וא"כ עליו לראות שיקיים גם השני, ואם לא יעשה כן יהיה כמו כובש את נבואתו, ע"כ ביקש סיבה שיגיע לזה". וכך מסביר זאת הגר"א (באדרת אליהו): "ולכך הקדימה התורה: ויזכור יוסף את החלומות - להודיע שכל מה שעשה לא עשה אלא מרוב צדקתו, ויקוימו החלומות, שלא להכחיש רצון וגזירת עליון, וזהו כלל התורה".

אולם בנוסף, מתוך התפיסה שגיבש, ניתן בהחלט להבין שיוסף מסתיר את זהותו כדי לנסות ולברר גם מה עלה בגורל בנימין!

העובדה שבנימין אינו בין האחים היורדים מצרימה מטרידה ומדיאה את יוסף, ועל כן מטרתו הראשונית היא לברר אם בנימין עודנו בין החיים: על פי פירוש זה מובנת האסטרטגיה של האשמת האחים בריגול: היא מאפשרת ליוסף להוציא מהם מידע על המתרחש במשפחה מבלי שיעלו על הדעת שהוא אחיהם, ואכן האינפורמציה מתחילה לזרום: "וַיֹּאמְרוּ, שְׁנַיִם עֶשְׂרֵי עֶבְדֵיךָ אַחִים אֲנַחְנוּ בְּנֵי אִישׁ-אֶחָד--בְּאָרֶץ כְּנָעַן; וְהִנֵּה הִקְטַן אֶת-אֲבִינוּ הַיּוֹם, וְהָאֶחָד אֵינָנוּ." (מ"ב, י"ג)

בעקבות התובנות אליהם הגיע במהלך שנות שהותו במצרים במנותק ממשפחתו, יוסף חושש שגורלו של אחיו מאמו יהיה זהה לשלו, לכן הוא מבקש "הוֹדִיחֵנוּ, אֵלַי; וְאֶשְׁקֶמָה עֵינַי, עָלָיו." (מ"ד, כ"א). הוא פשוט מבקש להתאחד ולהגן על אחיו בן אימו. כמו כן, הבאת בנימין, תוכל לשפוך אור על כל מה שקרה בשנים אלו. הרי הוא יודע הכול - למה נכנע אבא? ומה קרה? אז גם יוכל יוסף להחליט אם להפר את שתיקתו אם לא.

זאת ועוד; בשלב זה מבחין יוסף בתחילתה של חרטה: "וַיֹּאמְרוּ אִישׁ אֶל-אֶחָיו, אֲבָל אֲשָׁמִים אֲנַחְנוּ עַל-אֶחָינוּ, אֲשֶׁר רָאִינוּ צָרַת נַפְשׁוֹ בְּהִתְחַנְּנוֹ אֲלֵינוּ, וְלֹא שָׁמְעֵנוּ; עַל-כֵּן בָּצָה אֲלֵינוּ, הַצָּרָה הַזֹּאת." (ס"א). יוסף מבקש במקביל לבדוק את הלכידות המשפחתית לאחר מכירתו - יחסם של עשרת האחים אל אחיו מאמו בנימין, ולהביאם לתשובה גמורה, כמו שהגדירה הרמב"ם: "איזו היא תשובה גמורה? זה שבא לידו דבר שעבר בו, ואפשר בידו לעשותו, ופירש ולא עשה מפני התשובה, לא מיראה ולא מכשלוֹן כח" (ה'ל' תשובה פ"ב ה"א). לכן אילץ אותם יוסף להביא את בנימין, ולהעמידם עם בנימין באותו מצב שעמדו בשעת מכירתו, ולבחון אותם האם שוב יפקירו את אחיהם ויסכימו שימכר לעבד.

"וַיִּקַּח מֵאֲתָם אֶת-שְׁמַעוֹן, וַיֹּאסְרֵהוּ אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם." (מ"ב, כ"ד)
אם נעמיק בהתנהגותו של יוסף, נבחין שאין שהוא פועל ממניעי נקמות. ועל הכתוב: "וַיֹּאסְרֵהוּ אֹתוֹ לְעֵינֵיהֶם" מפרש רש"י: לא אסרו אלא לעיניהם, וכיון שיצאו, הוציאו והאכילו והשקהו". מכאן שכל מעשיו של יוסף היו רק כלפי חוץ, היה לו מניע פנימי שאליו חתר!

כשמורד בנימין למצרים, ממשיך יוסף בתוכניתו להבאת האחים לתשובה גמורה, או במקרה של כישלוֹן - לאיחוד משפחתה של רחל והשאת בנימין לצידו, ומורה למשרתו להחביא את גביע הכסף שלו באמתחת בנימין. כשיוצאים האחים לדרך חזרה לארץ כנען, רודף אותם שליח יוסף ומאשים אותם בגניבת הגביע. האחים מובאים חזרה לבית יוסף, ובהגיעם עונה יהודה ליוסף:

"וַיֹּאמֶר יְהוּדָה, מֵה-נֹאמַר לְאָדֹנָי, מֵה-נִדְבַר, וּמֵה-נִצְטָדֵק; הָאֱלֹקִים, מִצָּא אֶת-עֹן עֶבְדֶיךָ--הֲנֵנוּ עֶבְדִים לְאָדֹנָי, גַּם-אֲנַחְנוּ גַם אֲשֶׁר-נִמְצָא הַגְּבִיעַ בְּיָדוֹ." (מ"ד, ט"ז)

בפרשה הבאה אנו קוראים על מסירות נפשו של יהודה שיצא בנאום חד להציל את בנימין. ההשגחה שלחה את יהודה למוטט את חומת טעותו של יוסף, כדי שיכול להתוודע לאחיו ולהתחבר אל אביו.

"וַיֹּאמֶר עֶבְדְּךָ אֲבִי, אֵלֵינוּ: אַתֶּם יַדְעֶתֶם, כִּי שְׁנַיִם יָלְדָה-לִּי אִשְׁתִּי. וַיֵּצֵא הָאֶחָד, מֵאֲתָי, וַאֲמַר, אֵךְ טָרַף טָרַף; וְלֹא רָאִיתִי, עַד-הַנֶּה." (כ"ז, כ"ח)

יוסף איננו שומע עוד את ההמשך! גלי קור וחום מציפים אותו - "ואמר אך טרף טרף, ולא ראיתו עד הנה ..."

הנה האמת העירומה: א ב א ה ו ט ע ה ! חשב שנטרפתי! מתאבל עלי כל הימים, בוכה וצועק! לא ויתר, לא שכח, לא נכנע - לא הושפע מהאחים בני לאה! לא מלאה אמם! לא! לא נשייה!

"ולא-יכל יוסף להתאפק... וַיִּקְרָא, הוֹצִיאוּ כָל-אִישׁ מֵעֵלָי; וְלֹא-עָמַד אִישׁ אִתּוֹ, בְּהִתְוַדַּע יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו. וַיִּתֵּן אֶת-קִלְוֹ, בְּבִכּוֹ... וַיֹּאמֶר יוֹסֵף אֶל-אֶחָיו אֲנִי יוֹסֵף, הַעוֹד אֲבִי חַי... (מ"ה, א-ג).

העוד אבי חי? העודנו אביי? חי ואוהב ולא שוכח? הייתכן?!

